

Trobada la tomba del català que va poder ser Papa el 1484

Autor: Eusebio Val

Data de publicació: 25-02-2016

El sepulcre del cardenal Joan Margarit i Pau reapareix a Roma després d'haver-se'n perdut el rastre durant segles

La tomba d'un català il·lustre, que va poder ser papa l'any 1484, ha estat desapareguda durant cinc segles. El cardenal Joan Margarit i Pau, gran humanista, ideòleg i conseller del rei Ferran el Catòlic (o Ferran II d' Aragó), va ser soterrat provisionalment a la basílica romana de Santa Maria del Popolo en espera de ser traslladat mes tard a la catedral de la seva Girona natal. Però el transport de les restes no es va realitzar mai. Uns anys després, unes reformes al temple van obligar a moure la tomba, el rastre de la qual es va perdre.

El periodista i filòsof Sergi Rodríguez López-Ros, excap de premsa de l'arxidiòcesi de Barcelona i actual director de l'Institut Cervantes a la capital italiana, estava fascinat per la figura de Margarit. Durant força anys va buscar el sepulcre per posar fi a un enigma de la historiografia catalana. Primer, va tractar debades de trobar el monument funerari d'entre les diverses capelles, a quina mes bonica, de la basílica, pensant que hauria tingut un destí digne dins una ubicació noble. Finalment, després de moltes lectures i investigacions, està convençut d'haver topat amb ell en el lloc mes inesperat: en una sala molt funcional, dedicada a la catequesi, apartat en un racó i abandonat a l'anonimat, a la vora de cadires amuntegades. El capellà, l'agustí Amadeo Eramo, no va saber dir-li a qui corresponia la làpida. Però a en Rodríguez li encaixaven els detalls, sobretot les tres margarides en els paraments eclesiàstics, que són com les de l'escut d'armes d'en Margarit.

Nascut a Girona el 1421 en el si d'una família aristocràtica, home clau en el bàndol realista durant la guerra civil catalana (1462-1472), Margarit va morir a Roma el 21 de novembre del 1484 com a conseqüència d'un dels còlics nefrítics que solia patir. No se'l va enterrar a l'església de Santa Balbina, de la qual n'era titular, sinó a Santa Maria del Popolo, a la capella de la Mare de Déu, darrere de l'altar major. Així ho va decidir ell mateix en el testament, redactat un dia abans de finir. En aquest mateix document estipulava que se li fés sepultura definitiva, mes endavant, a la capella que s'havia fet construir a la catedral de Girona, de la qual ciutat havia estat bisbe. El cadàver de Margarit

va ser recollit a la seva residència per vuit cardenals, entre ells el cardenal vicari de Roma i el de Nàpols, una prova del seu rang i consideració. El seguici va arribar a la basílica a les 11 de la nit, en mig d'una forta pluja.

En Rodríguez, que va consultar la crònica de Johann Burckhardt, el cerimonier papal, creu que el canvi d'ubicació de la tomba i la seva posterior desaparició es van produir per les obres d'ampliació i reformes que Bramante va realitzar a la capella de la Mare de Déu. El 1555, un cronista local que va registrar les tombes a la basílica no va mencionar la d'en Margarit. De llavors ençà no se'n va saber res més. Hi hagué rumors que havia estat duta a Nàpols.

Segons el director de l'Institut Cervantes, "la notícia de la identificació de la tomba és una invitació a obrir-la i, en cas que estigui buida, tal com jo crec, rastrejar amb georradar la capella". També hi veu un incentiu per seguir indagant a l'arxiu secret vaticà i obtenir més informació sobre Margarit. "És una figura encara poc valorada i poc investigada, un humanista català, un personatge que té encara una gran vigència per les seves obres principals: Corona Regum i Paralipomenon –insisteix en Rodríguez–. Va ser un diplomàtic hàbil, el gran mitjancer de Ferran el Catòlic en la seva política d'expansió per la Mediterrània, de pactes, d'influència entre els papes, d'una política que va donar bons fruits. S'haurien d'acabar d'editar les seves obres completes i analitzar-les a fons per la seva projecció de futur".

Margarit va estudiar dret civil i canònic a Bolònia. Va ser un home que va fer de pont entre el món de finals de l'Edat Mitjana i el Renaixement. Com a pensador, les seves idees van ser un contrapunt a les del seu quasi coetani Maquiavel.. Corona Regum és un manual de bon govern en què, a diferència de El Príncep, l'obra de l'autor florentí, el fi no justifica els mitjans, sinó que s'hi dóna més pes a l'ètica, al fonament moral, en la raó d'Estat, a saber escoltar, pactar i complir els acords. El seu tractat històric Paralipomenon Hispaniae també té ressonàncies en el present. "Aquesta obra va ser una mena de reivindicació, davant dels italians, del fet que Espanya no era fruit dels gots, que tenia arrels llatines, que era un laberint molt complex, però s'hi desprèn tothora la idea de fons que la unitat no és el mateix que uniformitat, i, per tant, que hi ha un projecte de futur, de conjunt, però sempre que es faci bé", recalca en Rodríguez.

En Margarit va ser nomenat cardenal per Sixte IV en el consistori de novembre de 1483. En el conclave celebrat a l'agost de l'any següent s'enfrontaven dues faccions, encapçalades pels cardenals Roderic de Borja (que després seria Alexandre VI) i Giuliano della Rovere (el futur Juli II). Margarit va entrar en joc com una possible solució de compromís, sondejada per l'astut Borja, sabedor que el cardenal català gaudia d'una salut precària i podia ser un papa breu que obrís camí a les seves pròpies ànsies de poder. Margarit, en efecte, moriria uns mesos després d'aquell conclave, en el qual fou elegit pontífex Giovanni Battista Cybo, bisbe d'Ostia, que va prendre el nom d'Innocenci VIII.

Les despulles d'en Margarit, el català que probablement ha arribat mes a prop del setial de Pere, un personatge de relleu internacional al seu temps, quedaren perduts durant segles en una de les basíliques més visitades de Roma, que va ser part d'un convent d'agustins –on hi va residir Martí Luter abans d'iniciar la Reforma protestant–, entre l'esplendor d'obres de Rafel, Bernini, Bramante i Caravaggio.

Eusebio Val

Article publicat a La Vanguardia el 14 de febrer del 2016